

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРАВОВІ ОBOB'ЯЗКИ: ІСТОРІЯ, ФІЛОСОФІЯ ТА ТЕОРІЯ

Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
Галузь знань	D Бізнес, адміністрування та право
Спеціальність	D8 Право
Освітня програма	Право
Статус дисципліни	Вибіркова
Мова навчання	Українська

Робоча програма навчальної дисципліни **«Правові обов’язки: історія філософія та теорія»** для здобувачів вищої освіти галузі знань **D Бізнес, адміністрування та право спеціальності D8 Право** освітньої програми **Право**.

Розробники:

Попович Терезія Петрівна – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри теорії та історії держави і права.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри теорії та історії держави і права

протокол № 13 від «25» червня 2026 р.

Завідувач кафедри _____ Іван ПЕРЕШ

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету

протокол № 10 від «26» червня 2026 р.

Голова науково-методичної комісії _____ Павло ЧЕРЕВКО

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	Рік підготовки:
Загальна кількість годин – 120	2-й	2-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	Семестр:
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3,7 самостійної роботи –	4-й	4-й
	Лекції:	Лекції:
	24	8
	Практичні (семінарські):	Практичні (семінарські):
	24	6
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	Лабораторні:
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	Самостійна робота:
	72	106

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни «Правові обов'язки: історія, філософія та теорія» є формування у здобувачів освіти цілісного уявлення про походження, природу, значення та функції правових обов'язків в історико-філософському та сучасному правовому контексті. Вивчення дисципліни спрямоване на розвиток аналітичних і критичних навичок осмислення феномену обов'язку як ключового елементу правової системи з метою якісного підвищення рівня професійних компетентностей та застосування здобутих знань у юридичній практиці.

У програмі реалізується раціональне поєднання загальноосвітнього та професійного навчання здобувачів освіти, максимальне наближення курсу до специфіки правознавчого фаху. Її доповнено теоретичним матеріалом, значимим із точки зору інтенсифікації діяльності в різних галузях юридичної практики. Увага у вивченні предмета повинна приділятися світоглядним та духовно-практичним аспектам відношення людини до світу. Особлива увага в програмі приділяється історичній еволюції уявлень про правові обов'язки. У рамках навчальної дисципліни також розглядаються філософські та теоретико-правові підходи до розуміння обов'язків; проблемні питання співвідношення прав і обов'язків; проблемні питання розмежування понять «правовий обов'язок» і «юридичний обов'язок». Вивчення предмету «Правові обов'язки: історія, філософія та теорія» дає можливість поєднати історико-правовий, філософський та теоретико-правовий підходи щодо феномену обов'язку як ключового елементу правової системи.

Відповідно до освітньої програми для спеціальності «Право», вивчення дисципліни «Правові обов'язки: історія, філософія та теорія» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких *компетентностей*, як:

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної, у тому числі дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність до утворення абстрактних понять і оперування ними, до критичної оцінки й переосмислення накопиченого досвіду (власного і чужого), та до рефлексування загальносупільної та професійної діяльності.

ЗК04. Здатність розв'язувати комплексні проблеми на основі системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору.

ЗК05. Здатність з нових дослідницьких позицій формулювати належну методологічну базу власного наукового дослідження, усвідомлювати його актуальність, визначати мету та цілі, а також оцінювати його якість.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

СК02. Здатність застосовувати методи правового і міждисциплінарного дослідження, виявляти їх евристичні можливості та межі, використовувати релевантний дослідницький інструментарій.

СК05. Здатність моделювати оптимальні варіанти вирішення складних правових проблем, прогнозувати можливі наслідки їх реалізації.

СК08. Здатність до формулювань юридичних конструкцій і перевірка їх адекватності шляхом творчого застосування існуючих та генерування нових правових ідей

СК09. Здатність до ведення діалогу й аргументування під час наукових і ділових дискусій, переговорів, судових дебатів, публічного виступу в судах та інших органах.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Історія філософії держави і права» є опанування дисципліни «Філософія науки».

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньо-наукової програми «Право» на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти, вивчення навчальної дисципліни

повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання:

Програмні результати навчання	Шифр РН
Мати передові концептуальні та методологічні знання у сфері права і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень, отримання нових знань та здійснення інновацій.	РН 1
Застосовувати у фаховій діяльності знання та розуміння системи права, історії світової та української правової думки, сучасної правової доктрини, а також основних напрямів та провідних тенденцій у розвитку права.	РН 3
Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні аргументи, зокрема, результати теоретичного аналізу, прикладних досліджень, наявні наукові джерела; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого правового та загальносоціального контекстів.	РН 4
Здійснювати доктринальне тлумачення норм національного, міжнародного та права Європейського Союзу, здійснювати порівняльний аналіз правових явищ та процесів у різних правових системах.	РН 11

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни:

Очікувані результати навчання	Шифр РН
Здатність критично осмислювати та переосмислювати теоретико-правові підходи до розуміння природи, сутності та змісту обов'язку як правового і ціннісного феномену, застосовуючи сучасні методологічні підходи до його дослідження.	РН 1
Вміти застосовувати знання теорії держави і права, історії правової думки та понятійно-категоріальний апарат для аналізу генезису, розвитку та трансформації уявлень про обов'язок у різні історичні періоди.	РН 3
Володіти здатністю критично аналізувати різні наукові підходи до визначення природи, структури та функцій обов'язку, формулювати й обґрунтовувати власні висновки щодо його ролі у правовому регулюванні суспільних відносин.	РН 4
Вміти здійснювати порівняльний аналіз концепцій обов'язку, сформованих у різні історичні періоди та правові традиції, визначати їх взаємозв'язок і значення для сучасної правової доктрини.	РН 11

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Навчальна дисципліна вивчається за допомогою наступних форм та методів навчання: лекційні заняття, практичні (семінарські) заняття, написання есе.

Лекція – стрункий, логічно завершений, науково обґрунтований, послідовний і систематизований виклад певної наукової проблеми, теми чи розділу навчального предмету, ілюстрований за необхідністю наочністю та демонструванням дослідів. Лекція має органічно поєднуватися з іншими видами навчальних занять, слугувати підґрунтям для поглиблення і систематизації знань, які набуваються аспірантами в процесі аудиторної та позааудиторної навчальної роботи.

Практичне (семінарське) заняття – вид навчальних занять практичного характеру, спрямованих на поглиблене опрацювання теоретичного матеріалу. Семінарські заняття сприяють активізації пізнавальної діяльності аспірантів, формуванню самостійності суджень, умінню обстоювати власні думки, аргументувати їх на основі наукових фактів. Вони сприяють оволодінню фундаментальними знаннями, допомагають розвивати логічне мислення, формувати переконання, оволодівати культурою толерантності, активно впливати на соціальне становлення особистості .

Консультація – форма навчального заняття, при якій аспірант отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування. Консультація може бути індивідуальною або проводиться для групи аспірантів, залежно від того, чи викладач консулює аспірантів з питань, пов'язаних із виконанням індивідуальних завдань, чи з теоретичних питань навчальної дисципліни.

Самостійна робота аспірантів є складовою навчального процесу, основним засобом опанування навчального матеріалу у поза аудиторний час. Мета

самостійної роботи - засвоїти в повному обсязі навчальну програму і сформувати самостійність як важливу професійну якість, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність. Завдання самостійної роботи з дисципліни – засвоєння, закріплення та систематизація відповідних теоретичних знань, а також їх застосування при виконанні практичних завдань. Самостійна робота забезпечує підготовку до поточних аудиторних занять. До основних форм самостійної роботи належать такі: опрацювання прослуханого лекційного матеріалу, рекомендованих нормативних актів та літератури; вивчення питань, передбачених для самостійного опрацювання; підготовка до заліку, іспиту.

Індивідуальні завдання з дисципліни сприяють більш поглибленому вивченню аспірантом теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використовувати знання для вирішення відповідних практичних завдань. Індивідуальні завдання виконуються аспірантами самостійно із одержанням необхідних консультацій з боку науково-педагогічного працівника. Допускаються випадки виконання робіт комплексної тематики кількома аспірантами.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Робоча програма навчальної дисципліни передбачає наступні види контролю:

- 1) поточний контроль, який здійснюється у ході:
 - проведення семінарських (практичних) занять;
 - виконання кожним із студентів індивідуального творчого завдання (есе), яке захищається у вигляді доповіді відповідно до запропонованих тем у рамках навчальної дисципліни;
 - проведення консультацій та відпрацювань;
- 2) підсумковий контроль, який здійснюється у формі проведення заліку.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне оцінювання та самостійна робота						Захист підготовлено го наукового есе перед аудиторією	Сума
T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6	50	100
10	10	10	10	5	5		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Семестр 1	
	Кількість (очна ф.н.)	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	12	50
Захист підготовленого наукового есе перед аудиторією	1	50
Разом		100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Знання здобувачів ступеня доктора філософії з дисципліни оцінюються за такими критеріями:

оцінку **«відмінно» (90-100 балів, А)** заслуговує аспірант, який: всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом; вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях; засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою; засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи;

оцінку **«добре» (82-89 балів, В)** – заслуговує аспірант, який: повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчальнопрограмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку **«добре» (74-81 бал, С)** заслуговує аспірант, який: в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок; вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку **«задовільно» (64-73 бали, D)** – заслуговує аспірант, який: знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого

навчання і використання його у майбутній професії; виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок; ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою; допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення;

оцінку **«задовільно» (60-63 бали, E)** – заслуговує аспірант, який: володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер;

оцінка **«незадовільно» (35-59 балів, FX)** – виставляється аспіранту, який: виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань;

оцінка **«незадовільно» (35 балів, F)** – виставляється аспіранту, який: - володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; - допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; - не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Обов'язок як теоретико-правове поняття.

Обов'язок як ціннісно-правовий феномен. Сучасні інтерпретації правового обов'язку: вітчизняна доктрина. Поняття обов'язку в сучасній західній правовій науці. Обов'язок як міра необхідної поведінки особи. Обов'язок як міра належної поведінки особи. Обов'язок як повинність. Обов'язок як відповідальність людини. Обов'язки в контексті розуміння «єдності прав і обов'язків». Обов'язок через призму взаємності (асоційованості). Обов'язок через призму правової свідомості. Аспекти розуміння категорії правового обов'язку, його ознаки. Структура юридичного обов'язку.

Тема 2. Методологічні основи дослідження природи обов'язку.

Розуміння методу в науці. Методологія дослідження обов'язку як ціннісно-правового феномену. Рівні методології правових досліджень природи обов'язку: філософський, загальнонауковий і спеціально-науковий. Філософський рівень методології: універсальні філософські методи (діалектика, метафізика та інші), основні теорії праворозуміння (природно-правовий, позитивістський, соціологічний) як методологічні підходи, що володіють цілісністю світоглядно-смыслового змісту права, його обґрунтування, у тому числі і обов'язків, а також, виходячи зі змісту сучасної філософії права (її структури та основних напрямів) – онтологічний, гносеологічний, феноменологічний, аксіологічний, антропологічний, інтегративний, комунікативний, морально-етичний та інші підходи. Загальнонауковий рівень методології: логічний (із виокремленням логічних операцій: аналіз і синтез, абстрагування, класифікація, індукція та дедукція, порівняння та узагальнення), системний, структурно-функціональний, синергетичний. Спеціально-науковий рівень методології: метод юридичної герменевтики, метод правового прагматизму, формально-юридичний метод, порівняльно-правовий метод, історико-правовий метод. Міждисциплінарний підхід у дослідженні обов'язку.

Тема 3. Розвиток уявлень про обов'язок: політико-правова спадщина Давнього Світу та Середньовіччя.

Історичне становлення правових обов'язків. Обов'язок крізь призму поглядів мислителів Давнього Китаю (Конфуцій та його послідовники (Мен Цзи, Сюнь Цзи), Лао-Цзи, школа китайських легістів (Шан Ян, Хань Фей)). Уявлення про обов'язки у концепціях філософів Античності (софісти (Протагор, Каллікл, Фрасімах, Гіппій), Сократ, Платон, Аристотель, грецькі стоїки (Зенон, Хрісіпп, Панетій, Посідоній, М. Т. Цицерон, римські стоїки (Епіктет, Сенека, Марк Аврелій)). Погляди на обов'язок середньовічних мислителів Марсилія Падуанського і Томи Аквінського. Релігійні, моральні й правові аспекти розуміння обов'язку.

Тема 4. Генезис обов'язку в епоху Нового часу.

Обов'язок у політико-правовій думці мислителів доби Відродження (Е. Ла Боесі, М. Монтень, Ф. Бекон, Т. Мор, Т. Кампанелла, Н. Макіавеллі, Ж. Боден і Й. Альтузій). Обов'язок у природно-правовій традиції Нового часу (Г. Гроцій, Б. Спіноза, Т. Гоббс, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо, С. фон Пуфендорф). Обов'язок у концепціях німецьких філософів І. Канта та Г.В.Ф. Гегеля. Обов'язок у світлі поглядів класиків позитивізму, утилітаризму (І. Бентам, Дж.Ст. Мілль, Дж. Остін, О. Конт) та представників соціологічних концепцій права ХІХ століття (Р. фон Ієрінг, Г. Спенсер).

Тема 5. Розуміння обов'язку у Новітній період.

Обов'язок у психологічній теорії права Лева Петражицького. Обов'язок крізь призму поглядів неопозитивістів. «Чиста теорія права» Г. Кельзена. Аналітична юриспруденція Г. Харта. Обов'язок у соціологічних концепціях права ХХ століття (Є. Ерліх, Л. Дюгі, Дж. Гурвіч, Н. Луман, Р. Паунд) та представників школи правового реалізму (О.В. Холмс, Р. Познер, Дж. Френк). Обов'язок згідно вчення Лона Фуллера. Обов'язок у контексті теорії справедливості Джона Роулза.

Тема 6. Структура природи обов'язку як ціннісно-правового феномену.

Обов'язок у морально-етичній площині. Обов'язок як фактор соціального зв'язування. Теоретичні підходи в трактуванні моральної обов'язковості. Інтерналістська та екстерналістська мораль обов'язку. Обов'язок і відповідальність. Аксіологічний вимір феномену обов'язку. Філософське трактування феномену цінності. Філософсько-правовий зріз цінностей. Зв'язок права і цінностей. Правова доктрина про обов'язок як цінність. Правові аспекти юридичного обов'язку. Обов'язок і верховенство права. Обов'язок і права людини. Обов'язок і організація держави (позитивні та негативні зобов'язання держави). Обов'язок і чесноти.

7. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Л	П	лаб	інд	с. р.		Л	П	лаб	інд	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Обов'язок як теоретико-прав ове поняття.	20	4	4			12	20	2				18
Тема 2. Методологічні основи дослідження природи обов'язку.	20	4	4			12	22	2	2			18
Тема 3. Розвиток уявлень про обов'язок: політико-правов а спадщина Давнього Світу та Середньовіччя.	20	4	4			12	20	2				18
Тема 4. Генезис обов'язку в епоху Нового часу.	20	4	4			12	20	2				18
Тема 5. Розуміння обов'язку у Новітній період.	19	4	4			12	19		2			17
Тема 6. Структура природи обов'язку як ціннісно-правово го феномену.	19	4	4			12	19		2			17
Усього годин	120	24	24			72	120	8	6			106

6.1 ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна/заочна)	
1.	Обов'язок як теоретико-правове поняття	4	-
2.	Методологічні основи дослідження природи обов'язку	4	2
3.	Розвиток уявлень про обов'язок: політико-правова спадщина Давнього Світу та Середньовіччя	4	-
4	Генезис обов'язку в епоху Нового часу	4	-
5.	Розуміння обов'язку у Новітній період	4	2
6.	Структура природи обов'язку як ціннісно-правового феномену	4	2
	Разом	24	6

6.2 ТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна/заочна)	
1.	Обов'язок як теоретико-правове поняття	12	18
2.	Методологічні основи дослідження природи обов'язку	12	18
3.	Розвиток уявлень про обов'язок: політико-правова спадщина Давнього Світу та Середньовіччя	12	18
4	Генезис обов'язку в епоху Нового часу	12	18
5.	Розуміння обов'язку у Новітній період	12	17
6.	Структура природи обов'язку як ціннісно-правового феномену	12	17
	Разом	72	106

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Аспіранти самостійно виконують індивідуальні завдання на вибрані ними та погоджені викладачем теми у формі підготовки есе.

Теми есе:

1. Сучасні інтерпретації правового обов'язку: вітчизняна доктрина.
2. Поняття обов'язку в сучасній західній правовій науці.
3. Структура юридичного обов'язку.

4. Методологічні засади дослідження обов'язку як ціннісно-правового феномену.
5. Рівні методології дослідження природи обов'язку.
6. Розвиток уявлень про правові обов'язки: основні етапи та загальна характеристика.
7. Поняття обов'язку у філософсько-правовій думці Давнього Китаю.
8. Поняття обов'язку у філософсько-правовій думці Давньої Греції.
9. Поняття обов'язку у філософсько-правовій думці Давнього Риму.
10. Погляди на обов'язок середньовічних мислителів Марсилія Падуанського і Томи Аквінського.
11. Обов'язок у філософсько-правовій думці мислителів доби Відродження (Ф. Бекон, Т. Мор, Т. Кампанелла, Н. Макіавеллі, Ж. Боден).
12. Обов'язок у природно-правовій традиції Нового часу (Г. Гроцій, Б. Спіноза, Т. Гоббс, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо).
13. Вчення про обов'язки С. фон Пуфендорфа.
14. Розуміння обов'язку у філософсько-правовій спадщині І. Канта.
15. Поняття обов'язку у філософсько-правовій спадщині Г. Ф. В. Гегеля.
16. Обов'язок у світлі поглядів класиків позитивізму та утилітаризму (І. Бентам, Дж. Ст. Мілль, Дж. Остін, О. Конт)
17. Розуміння обов'язку у представників соціологічних концепцій права ХІХ століття (Р. фон Ієрінг, Г. Спенсер).
18. Обов'язок у психологічній теорії права Лева Петражицького.
19. Обов'язок крізь призму поглядів неопозитивістів (Г. Кельзен, Г. Гарт).
20. Обов'язок у соціологічних концепціях права ХХ століття (Є. Ерліх, Л. Дюгі, Дж. Гурвіч, Н. Луман, Р. Паунд,
21. Обов'язок крізь призму поглядів представників школи правового реалізму (О. В. Холмс, Р. Познер, Дж. Френк)).
22. Обов'язок згідно вчення Лона Фуллера.
23. Обов'язок у контексті теорії справедливості Джона Роулза.

24. Обов'язок у морально-етичній площині.
25. Аксіологічний вимір феномену обов'язку.
26. Правові аспекти юридичного обов'язку.

8. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби – персональні комп'ютери, мультимедійний проектор.

Програмне забезпечення – пакет Microsoft Office, сайт електронного навчання ДВНЗ «УжНУ», платформа «MOODLE», додаток GOOGLE MEET, корпоративна електронна адреса на домені UZHNU.EDU.UA.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Бариська Я. О., Погорелова З. О., Попович Т. П. Загальна теорія права і держави: навч. посіб. Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2022. 552 с.
2. Загальна теорія права : підручник / за ред. О. В. Петришина; наук. ред.: Д. В. Лук'янов, С. І. Максимов, В. С. Смородинський ; Нац. акад. прав. наук України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2-ге вид., випр. й перероб. Харків: Право, 2025. 576 с.
3. Козюбра М. І. Практична філософія права: монографія. Київ: Дух і Літера, 2024. 496 с.
4. Машкова А. Д. Теорія держави і права: підручник. Київ: Алерта, 2024. 452 с.
5. Рабінович П. М. Основи теорії та філософії права : навч. посіб. Львів: Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.

Допоміжна література

1. Бондар Н.А., Міщенко М.С. Свобода як правова цінність: природа та особливості. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. Вип. 5. С. 26-30.
2. Братасюк В. М., Братасюк М. Г. Принцип визнання як необхідна засада становлення людини-особистості як суб'єкта права. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2021. № 1 (21). С. 22-28.
3. Вовк В.М., Налуцишин В.М. Суспільна мораль і право. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право*. 2024. Випуск 81: ч. 3. С. 303-307.

4. Завальнюк В.В. Сучасні методи антропологічного дослідження права. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2023. № 1 (79). С. 342-347.
5. Козинець О.Г., Чумаченко В.Ю. Свобода як фундаментальна категорія філософії права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 708-710.
6. Магновський І. Й. Концепт природних прав людини в контексті природного права в національній науковій думці. *Наукові праці НУ ОЮА*. 2022. Том XXXI. С. 48-56.
7. Максимов С. Теорія природного права: концептуальний і доктринальний виміри. *Право України*. 2021. № 1. С. 43-65.
8. Павлишин О., Васюта Ю. Справедливість як елемент ідеї права та її місце в системі правових цінностей. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2020. № 2 (20). С. 40–47.
9. Попович Т. П. Категорія обов'язку відповідно до «чистої» теорії права Г. Кельзена. *Публічне право*. 2022. № 3 (47). С. 95-100.
10. Попович Т. П. Поняття обов'язку: окремі теоретико-правові зрізи. *Актуальні проблеми держави і права. Збірник наукових праць*. 2023. Випуск 100. С. 112-117. DOI: <https://doi.org/10.32782/apdp.v100.2023.13>.
11. Попович Т.П. Розуміння обов'язків у контексті теорії справедливості Джона Роулза. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Право»*. 2022. Випуск 70. С. 53-58. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.70.8>.
12. Попович Т. П. Розуміння обов'язку у світлі соціологічних концепцій права ХХ століття. *Актуальні проблеми держави і права. Збірник наукових праць*. 2024. Випуск 103. С. 156-163. DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v103.2024.21>.
13. Попович Т.П. Юридичний обов'язок як правова цінність. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 2. С. 43-47. DOI: 10.36695/2219-5521.2.2020.06.
14. Сунегін С.О. Право і мораль: проблеми взаємодії у контексті сучасних реалій. *Правова держава*. 2022. Випуск 33. С. 158-169.
15. Тімченко О.П., Козій І.В., Пігош М.А. Дієвість правової аксіології. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 6. С. 662-665.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР: станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV: станом на 27 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Цивільний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV: станом на 27 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

4. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III : станом на 19 трав. 2024 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
5. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI: станом на 16 трав. 2024 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
6. Господарський кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV: станом на 8 берез. 2024 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
7. Господарський процесуальний кодекс України: Кодекс України від 06.11.1991 № 1798-XII: станом на 27 квіт. 2024 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>
8. Кодекс адміністративного судочинства України: Кодекс України від 06.07.2005 № 2747-IV: станом на 18 трав. 2024 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
9. Кодекс законів про працю України : Кодекс України від 10.12.1971 № 322-VIII станом на 18 трав. 2024 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. <http://www.ials.sas.ac.uk/library/library.htm> – Бібліотека Інституту Поглиблених Правничих Студій. Велика Британія.
2. <http://www.lsl.lviv.ua/> - Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника.
3. <http://www.library.univ.kiev.ua> – Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету ім. Тараса Шевченка.
4. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського.
5. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libukr.html> - каталог національних бібліотек та інформаційних центрів України.
6. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libweb.html> - каталог національних бібліотек країн світу.
7. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/books.html> - каталог електронних бібліотек України.
8. <http://www.nbuv.gov.ua/db/ref.html> - реферативна база даних НБУ ім. В.І.Вернадського (включаючи юридичні науки).
9. <http://www.nbuv.gov.ua/online-2010/> - передплачені науково-інформаційні ресурси НБУ ім. В.І.Вернадського.
10. <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/> - електронні наукові видання НБУ ім.В.І.Вернадського.
11. <http://www.friends-forum.com/forum/printthread.php?t=5838&pp=30> - енциклопедії та словники.
12. <http://www.lib.com.ua/> - електронна бібліотека.

13. <http://www.slovari.org> – каталог словників (у тому числі, юридичні)
14. <http://www.ebk.net.ua> – повні тексти юридичних книг (бібліотека Князева).
15. <http://law.biz.ua/books/0023/0204.htm> - юридична бібліотека (Україна)
16. <http://pravo.biz.ua/> - юридична бібліотека (Україна).
17. <http://www.vuzlib.net/> - економіко-правова бібліотека (оцифровані підручники)
18. <http://chitalka.info/pravoznavstvo.html> – безкоштовна здобувач освітиська бібліотека юридичних ресурсів.
19. www.lawukraine.com - каталог юриста.
20. www.defence.com.ua - сам собі юрист.